

Pia Henttonen

Uskalla olla, uskalla puhua

Vammainen nainen ja väkivalta

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Uskalla olla, uskalla puhua – vammaisen nainen ja väkivalta

Teimme tämän selkokiehisen oppaan,
koska jokaisella on oikeus turvalliseen elämään.

Kirjoittaja Pia Henttonen

Selkomuokkaus Tuula Puranen

Kuvaaja Laura Vesa

Kiitämme lämpimästi valokuvissa esiintyviä vapaaehtoisia.

ISBN 978-952-7059-23-4

ISBN 978-952-7059-24-1 (pdf)

Paino Arkmedia, Vaasa 2017

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere

www.tukiliitto.fi

Sisältö

Lukijalle.....	4
1. Aluksi.....	7
Työstä naiseksi	7
2. Hyvä minä	8
3. Hyvä ja paha kosketus	10
Omat rajat.....	12
4. Koulutus ja työ.....	15
Työelämä	16
5. Koti.....	18
Oikeus omaan oveen.....	20
6. Vammainen nainen ja väkivalta	22
Lähisuhdeväkivalta	22
7. Väkivallan muotoja.....	26
Nainen, sinun pitää tietää seksistä nämä asiat	30
8. Älä jää yksin.....	33
Tukea ja apua	34
Lisää tietoa.....	37

Lukijalle

Tämä on selkokielineen opas kehitysvammaisille naisille. Opas kertoo sellaista väkivallasta, jota toinen ihminen tekee vammaiselle naiselle.

Vammainen nainen voi joutua väkivallan uhriksi monissa tilanteissa myös töissä ja kotona. Siksi opas kertoo myös vammaisten ihmisten työstä ja asumisesta.

Vammainen nainen on usein riippuvainen muiden ihmisten avusta. Siksi hän ei aina uskalla puolustaa itseään ja oikeuksiaan.

Opas perustuu kirjaan, jonka nimi on *Uskalla olla, uskalla puhua – vammainen nainen ja väkivalta*.

Sen kirjoittajat ovat Marja Eronen, Pia Henttonen, Pirkko Justander, Sari Lehikoinen, Pirkko Mahlamäki, Tiina Oikarinen, Tuula Paasivirta ja Minna Piispa. He kirjoittivat oppaan hankkeessa, jonka nimi oli *Naisiin kohdistuvan väkivallan ohjelma*.

Voit lukea alkuperäistä opasta internetissä osoitteessa www.julkari.fi. Käytä hakusanoja ”Uskalla olla, uskalla puhua”.

***Vammainen tyttö
tarvitsee tietoa
omasta kehosta ja
seksuaalisuudesta.***

1. Aluksi

Nainen voi kohdata toisen ihmisen tekemää väkivaltaa monella tavalla.

Väkivalta voi olla fyysistä, henkistä, hengellistä, taloudellista tai seksuaalista. Ihmistä, joka tekee väkivaltaa toiselle, sanotaan tässä oppaassa väkivallan tekijäksi.

Ihmistä, jolle toinen tekee väkivaltaa, sanotaan tässä oppaassa väkivallan uhriksi.

Naiset joutuvat uhreiksi kaikkialla maailmassa. Väkivallan tekijä voi olla naisen kumppani tai perheenjäsen tai joku läheinen ihminen. Joskus tekijä voi olla tuntematon ihminen.

Vammainen nainen voi joutua uhriksi helpommin kuin vammauton nainen. Tämä johtuu monista syistä.

Jotkut vammat tai sairaudet estävät naista puolustamasta itseään tai hakemasta apua.

Vammainen nainen voi olla riippuvainen väkivallan tekijästä. Myös riippuvuus voi estää häntä puolustamasta itseään tai hakemasta apua.

Tytöstä naiseksi

Jokainen ihminen tarvitsee kasvatusta ja tietoa omasta kehosta ja seksuaalisuudesta. Vammainen tyttö tarvitsee kasvatusta ja tietoa yhtä paljon kuin vammauton tyttö.

Oikea tieto auttaa vammaista tyttöä monella tavalla. Hän oppii tunnistamaan, millainen kosketus on sopivaa ja hyväksyttävää.

Hän oppii tunnistamaan, millainen kosketus on seksuaalista väkivaltaa. Hän tietää myös, että seksuaalinen väkivalta on rikos, josta tekijän pitää saada rangaistus.

2. Hyvä minä

Jokainen ihminen on oma persoonansa ja sellaisena arvokas.

Vamma on osa tytön elämää, mutta elämään kuuluu paljon muutakin.

Vammaisen tytön elämään kuuluu samoja asioita kuin muidenkin tyttöjen elämään, esimerkiksi kavereita ja harrastuksia.

Vammaisella työllä on oikeus tehdä samoja asioita, joita muutkin tytöt tekevät. Vammainen tyttö saa esimerkiksi meikata ja pukeutua muodikkaasti.

On tärkeää, että vammainen tyttö oppii jo ihan pienenä, että hän on hyvä ja arvokas.

On myös tärkeää, että vammainen tyttö oppii päättämään itse asioista ja tekemään omia valintoja. Hän saa onnistua ja epäonnistua kuten muutkin ihmiset.

Kokemukset auttavat häntä tuntemaan itseään ja omia vahvuuksiaan ja heikkouksiaan.

”Siskoni on kaunis, aikuinen nainen”

Minulla on kehitysvammainen sisko. Hän on jo aikuinen, mutta ajattelin, että minun pitää huolehtia hänestä kuin lapsesta.

Korjasin usein hänen pukeutumistaan. Laitoin esimerkiksi paidan housuihin, jos se repsotti housun ulkopuolella.

Kesällä sisko tuli luokseni kylään. Kerran vietimme iltaa pihalla naapureiden kanssa. Silloin naapurin mies sanoi minulle, että sisko on kaunis nainen.

Minä olin hämmästynyt, koska en ollut ikinä ajatellut, että siskoni on aikuinen nainen.

Illalla kerroin siskolle, mitä naapurin mies oli sanonut. Siskoni tuli hyvin onnelliseksi.

A young woman with long, wavy red hair and bright pink-rimmed glasses is smiling and looking into a hand mirror. She is wearing a black cardigan over a white shirt. The mirror has a silver frame and a patterned, slightly aged glass. The background is a blurred indoor setting with a pink cushion and a dark patterned surface visible.

***Peilistä näkyy
kaunis nainen!***

3. Hyvä ja paha kosketus

**Kun toinen ihminen koskettaa sinua,
kosketus voi tuntua pahalta tai hyvältä.**

Paha kosketus tuntuu
sellaiselta kosketukselta,
jota et haluaisi.
Se voi olla epämiellyttävää
tai niin kovakouraista,
että sinuun sattuu.

**Hoitotoimet eivät saa
tuntua pahalta**

Vammainen nainen voi
tarvita paljon apua.
Hän voi tarvita sitä
peseytymisessä,
vessassa käymisessä
ja terveydenhoidossa
sekä muissa asioissa.

Hoitotoimet sisältävät
paljon kosketusta.
Kosketukset eivät saa sattua.

Sinulla on oikeus sanoa,
jos hoitotoimet sattuvat
tai tuntuvat pahalta.
Naisella voi olla monia ihmisiä,
jotka auttavat häntä.
Heitä ovat esimerkiksi ohjaaja
tai henkilökohtainen avustaja.

Myös oma vanhempi
tai muu läheinen ihminen
voi olla naisen auttaja.

Tässä oppaassa heitä kaikkia
sanotaan avustajiksi.

Avustaja koskettaa naista
kehon yksityisiin paikkoihin,
esimerkiksi pimpin alueelle.
Avustaja ei aina osaa
koskettaa sopivalla tavalla.
Esimerkiksi peseminen voi
tuntua pahalta tai sattua.

Pesuvesi voi olla
liian kylmää tai kuumaa,
tai avustaja voi koskettaa
liian kovakouraisesti.

Jos avustajan kosketus tuntuu
sinusta pahalta,
kerro se hänelle heti.
Hänen pitää kuunnella sinua
ja muuttaa kosketusta niin,
että se tuntuu sinusta sopivalta.

A photograph showing a person in a wheelchair, mostly nude, being touched by another person whose hands are visible. The person in the wheelchair is sitting on a black wheelchair with a large rear wheel and a smaller front wheel. The background is a tiled floor. A white circular text box is overlaid on the lower left of the image.

***Jos avustajan
kosketus tuntuu
pahalta, sano se
hänelle heti.***

Omat rajat

Mitä tekisit,
jos joku vaatisi
sinua pussailemaan,
vaikka et haluaisi?
Sinulla on oikeus
puolustaa omaa kehoasi
kaikissa tilanteissa,
jotka tuntuvat pahalta.

Kun puolustat itseäsi
ja omaa kehoasi,
voit silloin tehdä näin:

Voit sanoa ei.

Voit huutaa.

Voit lähteä pois,
vaikka joku vaatisi
tai suostuttelisi sinua jäämään.

Jos joudut väkivallan uhriksi,
muista aina,
että väkivalta ei ole
sinun syytäsi.

Syyllinen on aina
väkivallan tekijä, et sinä!

Kerro tapahtuneesta
sellaiselle ihmiselle,
johon luotat
ja jolle voit kertoa
vaikeitakin asioita.

Mieti jo nyt,
kuka on sellainen ihminen.

Martti käy käsiksi

Martilla on kehitysvamma,
ja hän käy työtoiminnassa.
Siellä hän käyttäytyi
naisia kohtaan huonosti.
Hän saattoi tarttua kiinni
rintoihin tai peppuun.

Naisille tuli Martin takia
paha mieli ja turvaton olo.
He pelkäsivät,
milloin Martti taas käy
heihin käsiksi.

Sitten naiset kertoivat
työkeskuksen ohjaajille,
mitä Martti tekee heille.

Ohjaajat sanoivat näin:
”Martin tempuista ei
kannata välittää.
Hän ei ymmärrä,
mitä hän tekee.”

Mitä mieltä sinä olet?
Toimivatko ohjaajat oikein?

A photograph of two young women hugging outdoors. The woman on the left is wearing a blue baseball cap and a white t-shirt with a yellow leopard print. The woman on the right is wearing red-rimmed glasses and a black top. They are both smiling and looking towards the camera. In the background, there is a blue bus and some blurred lights. A white circular graphic with text is overlaid on the bottom left of the image.

***Oman kaverin
halaus tuntuu
hyvälle!***

***Opiskelu onnistuu,
kun saa tarpeeksi
tukea!***

4. Koulutus ja työ

Vammainen tyttö voi opiskella ja tehdä työtä.

Myös vammaisella tytöllä
saa olla unelmia
koulutuksesta ja työstä.

Läheiset eivät saa vähätellä
vamman tytön unelmia.
Heidän pitää kannustaa häntä
opiskelemaan kykyjensä mukaan.

Kehitysvammainen tyttö saa
haaveilla lääkärin ammatista,
vaikka hänestä ei tule lääkäriä.
Hänestä voi kuitenkin
tulla hyvä hoitaja.

Opiskelu ammattiin

Vamma vaikuttaa opiskeluun
mutta ei estä opiskelua.

Vammainen tyttö tarvitsee
opiskeluun riittävästi tukea.

Jos opiskelijalla on näkövamma,
hän voi lukea tekstiä
suurentavalla lukutelevisiolla.

Jos opiskelijalla on kehitysvamma,
hän tarvitsee oppimisen tueksi
esimerkiksi selkokieltä ja kuvia.

Vamman tytön kannattaa
asettaa tavoitteita itselleen.
Hän voi miettiä esimerkiksi,
millainen työ häntä kiinnostaa
ja missä koulussa hän oppisi
tekemään tuota työtä.

Tiina haluaa töihin päiväkotiin

Tiina on 16-vuotias,
ja hänellä on lievä kehitysvamma.
Yhtenä iltana hän kertoo äidille
omista haaveistaan.
Hän sanoo:
”Minä tykkään lapsista.
Menen päiväkotiin töihin,
kun olen aikuinen!”

Äiti vastaa:
”Sinä et pysty tekemään oikeita töitä.
Et mene töihin päiväkotiin,
vaan toimintakeskukseen,
kun koulu päättyy.”

Mitä mieltä sinä olet?
Toimiko äiti oikein?

Työelämä

Vamma vaikuttaa siihen, millaista työtä voi tehdä. Olisi hankalaa työskennellä esimerkiksi kampaajana, jos on vaikea näkövamma.

Monia töitä voi kuitenkin muokata niin, että ne sopivat myös vammaisille ihmisille. Jos työntekijä käyttää esimerkiksi pyörätuolia, työpaikalta voidaan poistaa kaikki kynnykset.

Kehitysvammainen työntekijä tarvitsee hyvän opastuksen työhön. Hänen pitää myös saada harjoitella tehtäviään.

Monet kehitysvammaiset aikuiset käyvät töissä työtoiminnassa työ- ja toimintakeskuksessa. Myös avotyö on työtoimintaa, jonka työkeskus järjestää.

Työtoiminnasta ei saa palkkaa, vaan työosuusrahaa. Se on enintään 12 euroa päivässä. Sitä saa vain niiltä päiviltä, joina käy työtoiminnassa.

Työosuusraha ei riitä elämiseen. Jos työskentelet työtoiminnassa, sinun toimeentulosi on työkyvyttömyyseläke. Monet kehitysvammaiset aikuiset haluaisivat tehdä työtä, josta maksetaan palkkaa.

Sopivia työpaikkoja on vaikea löytää yksin. Voit saada apua työvalmentajalta. Hän voi auttaa sinua etsimään sopivaa työpaikkaa ja hakemaan sitä. Kysy työvalmennuksesta kotikuntasi vammaispalveluista.

Anni siivoaa avotyössä

Annilla on kehitysvamma. Hän on avotöissä puutarhalla kaksi päivää viikossa.

Hänen työnsä on siivoaminen. Hän siivoaa kahvihuoneen ja vessat sekä imuroi myymälän. Puutarhan työntekijät kehuvat, että Anni on hyvä siivooja.

Anni haluaisi saada suurempaa työosuusrahaa avotyöpäiviltä, koska hän tekee työnsä hyvin.

Työkeskuksen työntekijät kuitenkin sanovat: ”Sinun pitää olla kiitollinen, että pääsit avotöihin. Jos puhut rahasta, joudut pois avotöistä.”

Mitä sinä mieltä olet? Toimivatko työntekijät oikein?

***Kehitysvammainen
työntekijä tarvitsee
työhön hyvän
opastuksen.***

5. Koti

Vammaiset ihmiset asuvat monenlaisissa kodeissa.

Koti voi olla asunto tavallisessa kerrostalossa tai vammaisten palvelutalossa. Joidenkin koti on oma huone ryhmäkodissa tai asuinyksikössä.

Vamma ja avun tarve vaikuttavat siihen, millaisessa kodissa voi asua. Jos käytät pyörätuolia, kodin pitää olla esteetön. Kodissa ei saa olla kynnyksiä ja ovien pitää olla niin leveät, että mahdut kulkemaan niistä pyörätuolilla.

Joskus asuntoa pitää korjata, jotta siitä tulee sopiva vammaiselle asukkaalle. Nämä korjaukset ovat välttämättömiä, ja siksi niiden maksaja on kunnan vammaispalvelu.

Kotona pitää tehdä monenlaisia kotitöitä ja muita arkisia asioita. Arkea voi helpottaa erilaisilla apuvälineillä. Apuvälineitä ovat esimerkiksi wc-tuoli, sukanvetolaite ja tarttumakahvat seinissä. Apuvälineitä voi saada terveyskeskuksesta tai sairaalasta.

Jos vammaisen ihminen ei selviydy kotona itse, hän tarvitsee avustajan tai ohjaajan apua.

Jos ihmisellä on esimerkiksi vaikea liikuntavamma, hän voi tarvita apua pukeutumisessa ja riisumisessa tai yöllä sängyssä kääntymisessä.

Kehitysvamma vaikuttaa siihen, miten ihminen oppii asioita. Siksi kehitysvammaiset ihmiset tarvitsevat ohjausta ja harjoittelua omassa kodissa asumiseen.

Ohjausta voi tarvita esimerkiksi siivouksessa, ostoslistan tekemisessä tai rahan käytössä. Myös kehitysvammaisilla ihmisillä on oikeus päättää ja valita asioita itse.

Ohjaaja voi esimerkiksi auttaa kehitysvammaista asukasta päättämään itse, millaisia huonekaluja hänen kotiinsa hankitaan.

Kun kehitysvammainen asukas saa harjoitella kodin taitoja, hän oppii tekemään asioita itse. Silloin hän ei enää tarvitse ohjaajan apua.

Kunnan pitää järjestää kehitysvammaiselle ihmisellä asumisen harjoittelu ja ohjaus.

Kehitysvammainen ihminen ei saa valita, kenen kanssa asuu

Moni kehitysvammainen ihminen asuu ryhmäkodissa, jonka muillakin asukkailla on kehitysvamma.

*Monen toive
on oma koti ja
itsenäinen elämä.*

Ryhmäkotia kutsutaan myös hoivakodiksi, palvelukodiksi, asuinyksiköksi tai asuntolaksi.

Ryhmäkodissa on ohjaajia, ja he auttavat asukkaita. Joissakin ryhmäkodeissa on ohjaajia vain päivällä. Joissakin ohjaajia on myös yöllä.

Ryhmäkodissa asukkaalla on yleensä oma huone ja wc. Lisäksi on yhteisiä tiloja. Yhteinen tila voi olla esimerkiksi ruokasali tai oleskeluhuone.

Ryhmäkodissa on usein yhteinen päivärytmi, jota kaikki noudattavat. Asukkaat esimerkiksi syövät samaan aikaan.

Ryhmäkodeissa voi olla myös omia sääntöjä. Yksi sääntö voi olla esimerkiksi sellainen, että ei saa olla yövieraita.

Kehitysvammainen ihminen ei voi itse päättää, kenen kanssa hän asuu ryhmäkodissa.

Jos asuinkumppanin saisi valita itse, voisi asua vaikka ystävän tai hyvän kaverin kanssa. Silloin elämässä olisi monenlaisia yhteisiä asioita.

Ryhmäkodissa ainoa yhteinen asia voi olla asuintovereiden kehitysvamma.

Oikeus omaan oveen

Vammaiset ihmiset haluavat asua samalla tavalla kuin muutkin. Moni kehitysvammainen nuori haluaa elää itsenäistä elämää omassa kodissa.

YK:n yleissopimus vammaisten ihmisten oikeuksista koskee myös asumista. Sopimuksen mukaan vammaisen ihmisen kodin pitää olla sellainen kuin hän itse toivoo. Kodin pitää myös olla sellainen, että hän pärjää siellä itsenäisesti tai tuen avulla.

Vammaisen ihmisen pitää saada itse vaikuttaa ja päättää, missä ja kenen kanssa hän asuu.

Vammaisen ihmisen pitää saada asua yksin, jos hän niin haluaa. Voi myös asua yhdessä hyvän kaverin kanssa.

Vammaisen asukkaan pitää saada apua ja ohjausta omaan kotiin niin paljon kuin hän tarvitsee.

Kun kehitysvammainen ihminen alkaa asua uudessa kodissa, hän voi tarvita ensin paljon ohjausta.

Kun hän saa harjoitella itsenäisen asumisen taitoja riittävän paljon, hän alkaa selviytyä itse ja ohjausta voidaan vähentää.

Kertomus Mirjasta ja pahasta salaisuudesta

Mirja on 40-vuotias
kehitysvammainen nainen.
Hän muutti omaan kotiin
kaupungin kerrostaloon
kymmenen vuotta sitten.

Mirja oli hyvin yksinäinen.
Kun hän tuli töistä kotiin,
hänellä ei ollut
enää mitään tekemistä.

Naapurissa asui mies,
jonka kanssa Mirja tutustui.
Mies tuntui mukavalta.
Hän toi Mirjan isot kauppakassit
kaupasta kotiin autolla.
Hän auttoi Mirjaa
monessa muussakin asiassa.

Omassa asunnossaan mies joi
usein viinaa kavereiden kanssa.
Mirjalla ei ollut iltaisin tekemistä,
joten hän alkoi viettää iltoja
ryyppyporukan kanssa.

Kun mies tuli humalaan,
hän pakotti Mirjan seksiin
ryyppyporukan miesten kanssa.
Kaverit antoivat miehelle
lisää viinaa maksuksi seksistä.

Mirja pakotettiin seksiin monena iltana.
Hän ei tahtonut seksiä,
mutta hän ei uskaltanut
kieltäytyä siitä.

Mies uhkaili Mirjaa:
”Tämä on salaisuus.
Sinä et pärjää ilman
minun apuani.
Jos kerrot jollekin,
lakkaan auttamasta sinua!”

Mirja ei uskaltanut
kertoa kenellekään.

Häntä pelotti,
että hän joutuu laitokseen
eikä saa enää asua itsenäisesti.

Onneksi taloon muutti
uusi naapuri.
Hänen nimensä oli Alma.
Mirjasta ja Almasta tuli
heti hyvät ystävät.

Mirja uskalsi kertoa
salaisuuden Almalle.
Alma auttoi Mirjaa kertomaan
asiasta sukulaisille.

Mirja oli pelännyt,
että sukulaiset suuttuvat hänelle,
kun kuulevat seksistä.
Mutta he eivät suuttuneetkaan,
eikä Mirja joutunut laitokseen!

Mirja muutti toiseen taloon,
ja Alma käy usein kylässä.
Mirja sai nopeasti
myös naapureista ystäviä.

Kunta järjesti Mirjalle
apua ja ohjausta uuteen kotiin.
Ohjaaja käy Mirjan luona
säännöllisesti, ja
Mirja voi soittaa ohjaajalle
aina tarvittaessa.

Ohjaajan kanssa voi jutella,
jos esimerkiksi tulee ongelmia
ystävien kanssa.

Enää Mirjalla ei ole
pahaa salaisuutta,
ja iltaisin hänellä on harrastuksia.
Hän käy myös kylässä
naapurissa asuvilla ystävillä.

Nyt elämä tuntuu turvalliselta
omassa kodissa.

6. Vammainen nainen ja väkivalta

Vamma voi vaikeuttaa avun hakemista.

Vammainen nainen voi joutua väkivallan uhriksi helpommin kuin vammaton nainen. Tämä johtuu monesta syystä.

Jotkut vammat ja sairaudet ovat sellaisia, että ne estävät naista puolustamasta itseään. Vamma tai sairaus voi myös vaikeuttaa avun hakemista.

Joskus vammainen nainen on riippuvainen väkivallan tekijästä. Silloin hän ei aina uskalla puolustaa itseään.

Väkivallan tekijä voi olla oma kumppani tai perheenjäsen tai muu läheinen ihminen. Nainen voi olla naimisissa väkivaltaisen miehen kanssa.

Väkivallan tekijä voi olla myös muu tuttu ihminen, tai joku tuntematon henkilö.

Oman kodin pitäisi olla turvallinen paikka

Kun väkivallan tekijä on läheinen ihminen, se tuntuu uhrista erilaiselta kuin vieraan ihmisen tekemä väkivalta.

Läheinen tekee väkivaltaa usein uhrin kotona. Usein uhri asuu väkivallan tekijän kanssa.

Kun läheinen ihminen tekee väkivaltaa, se voi olla lähisuhdeväkivaltaa, parisuhdeväkivaltaa tai perheväkivaltaa.

Lähisuhdeväkivalta

Lähisuhdeväkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jonka tekijä on naisen läheinen ihminen.

Väkivalta voi tapahtua parisuhteessa tai perheessä, ja usein se tapahtuu kotona.

Kotona väkivallan uhriksi joutuu usein nainen tai lapsi.

Lähisuhdeväkivalta voi olla esimerkiksi lyömistä, huoneeseen lukitsemista. Se voi olla myös uhrin rahojen käyttämistä ilman lupaa.

Parisuhdeväkivalta

Parisuhdeväkivallan tekijä ja uhri eivät välttämättä asu yhdessä.

***Oman kodin
pitäisi olla
turvallinen
paikka asua.***

Parisuhdeväkivalta tarkoittaa
sellaista väkivaltaa,
jota puoliso tekee
omalle kumppanilleen.
Tekijä voi olla myös
seurustelukumppani.

Perheväkivalta

Perheväkivalta tarkoittaa
sellaista väkivaltaa,
jota perheenjäsen tekee
toiselle perheenjäsenelle.

Esimerkiksi äiti tai isä voi
tehdä väkivaltaa lapselle.

Pelkäätkö?

Pelottaako sinua kotona,
että kumppanisi tekee
väkivaltaa sinulle?

Jos olet esimerkiksi
rikkonut jotakin,
pelkäätkö, että hän suuttuu
ja alkaa huutaa sinulle?

Kenenkään ei pitäisi
joutua pelkäämään
omassa kodissaan.
Oman kodin pitäisi olla
turvallinen paikka.

Pohdittavaa

Millaisessa kodissa sinä asut?
Onko kodissasi oma ovi, jonka voit laittaa kiinni?

Onko sinulla oma avain kotiisi?

Keillä muilla ihmisillä on avain kotiisi?

Saako kotiisi tulla ilman sinun lupaasi?

Kuka on tehnyt kotisi säännöt?

Onko koti sinun näköisesi?
Oletko itse valinnut esimerkiksi verhot tai huonekalut?

Esimerkki pohdittavaksi

Työkaverisi toimintakeskuksessa kertoo,
että hänen miehensä on hyvin väkivaltainen.
Hän näyttää sinulle mustelmia,
joita hänellä on paitansa alla.
Työkaverisi sanoo, että et saa kertoa
asiasta kenellekään.
Mitä sinä mieltä olet?
Mitä teet?

***Pääsetkö ulos
kodistasi,
kun haluat?***

7. Väkivallan muotoja

Tässä luvussa kerrotaan viidestä väkivallan muodosta.

Ne ovat:

- fyysinen väkivalta
- henkinen väkivalta
- hengellinen väkivalta
- taloudellinen väkivalta
- seksuaalinen väkivalta.

Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa tekijä satuttaa uhrin kehoa. Väkivallan tekijä tahtoo, että uhriin sattuu, ja hän tuottaa kipua tahallaan.

Fyysistä väkivaltaa on esimerkiksi lyöminen tai potkiminen. Myös pureminen, kuristaminen, töniminen ja vaatteista repiminen ovat fyysistä väkivaltaa.

Fyysistä väkivaltaa on myös apuvälineiden rikkominen. Tekijä voi rikkoa esimerkiksi vammaisen uhrin kuulolaitteen tai pyörätuolin.

Kun uhrilla on kehitysvamma, häntä voidaan rangaista fyysisellä väkivallalla. Silloin hänet voidaan sitoa tai lukita huoneeseen.

Hänelle voidaan antaa liikaa lääkkeitä, tai hänet voidaan jättää ilman lääkkeitä, vaikka hän tarvitsisi niitä.

Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa tekijä väheksyy ja mitätöi uhria.

Henkisen väkivallan tekijä haluaa, että uhri tuntee itsensä huonoksi ja arvottomaksi.

Tekijä voi haukkua ja nimitellä uhria. Tekijä voi vähätellä vammaisen ihmisen naisellisuutta tai mieheyttä.

Tekijä voi myös uhkailla, että hän tekee uhrille fyysistä väkivaltaa tai jättää hänet ilman apua.

Joskus kehitysvammaiselta ihmiseltä kielletään hänen oikeutensa, vaikka hän olisi aikuinen. Oikeuksien kieltäminen on henkistä väkivaltaa.

Läheiset tai työntekijät voivat esimerkiksi asettaa sääntöjä aikuisten seurustelulle. He voivat rajoittaa pariskuntaa ja kieltää heitä suutelemasta tai olemasta kahdestaan. Myös seksi voi olla kiellettyä.

Hengellinen väkivalta

Myös hengellinen väkivalta on väkivaltaa.

***Seksuaalista
väkivaltaa on sellainen
seksuaalinen koskettelu
ja seksi, jota sinä et
halua.***

Hengellinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa muut määräävät ja rajoittavat ihmistä uskonnon perusteella.

Silloin ei kunnioiteta sitä, että uskonto on ihmisen oma eli yksityinen asia. Ihmisellä on myös oikeus elää ilman uskontoa.

Hengellisessä väkivallassa ihminen voidaan pakottaa uskomaan tietyllä tavalla ja tekemään tiettyjä asioita uskonnon takia.

Myös pelottelu voi olla hengellistä väkivaltaa. Ihmistä voidaan uhata esimerkiksi sanomalla, että hän joutuu helvettiin.

Häntä voidaan myös painostaa tunnustamaan syntejä eli sellaisia tekoja, joita uskonnossa pidetään väärinä ja pahoina.

Vammaiselle ihmiselle voidaan väittää, että vamma on rangaistus niistä pahoista teoista, joita hän tai hänen vanhempansa ovat tehneet.

Hengellinen väkivalta voi olla myös rahan huijaamista. Esimerkiksi sairaalle ihmiselle voidaan luvata paranemista, jos hän lahjoittaa rahaa.

Taloudellinen väkivalta

Taloudellinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa tekijä estää uhrin käyttämästä rahojaan tai omaisuuttaan.

Tekijä voi ottaa uhrilta rahaa ja omaisuutta omaan käyttöönsä.

Monet raha-asiat hoidetaan nykyisin verkkopankissa internetin avulla. Vammaiselle ihmiselle se voi olla joskus vaikeaa.

Vammainen ihminen voi tarvita avustajaa verkkopankin tai pankkikortin käyttämiseen. Silloin avustaja saa tilaisuuden ottaa uhrin rahoja itselleen.

Tekijä voi myös kiristää rahaa vammaiselta henkilöltä. Hän voi uhata esimerkiksi, ettei hän auta uhria, ellei saa rahaa.

Kehitysvamma voi estää ymmärtämästä rahan arvoa. Kehitysvammainen ihminen ei aina ymmärrä esimerkiksi, mitä eroa on 5 ja 50 eurolla.

Silloin tekijä voi huijata esimerkiksi niin, että hän antaa uhrille vain viiden euron setelin, vaikka hänelle pitäisi antaa 50 euron seteli.

Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta tarkoittaa sellaista väkivaltaa, jossa tekijä pakottaa tai painostaa sinut seksiin.

Seksuaalinen väkivalta voi olla hyvin monenlaista. Pahinta seksuaalista väkivaltaa on raiskaus ja pakottaminen yhdyntään tai suuseksiin. Myös seksuaalinen koskettelu ja väkisin suuteleminen ovat seksuaalista väkivaltaa.

***Myös
apuvälineiden
rikkominen on
väkivaltaa.***

Seksuaalinen väkivalta on aina rikos.
Myös sen yrittäminen on rikos.

Myös jotkut seksisuhteet
ovat vastoin lakia, eli ne ovat rikoksia.

Työntekijä ja asiakas eivät saa
olla seksisuhteessa keskenään.
Esimerkiksi ryhmäkodin ohjaajalla
ja asukkaalla ei saa olla seksiä
toistensa kanssa.

Aikuisella ei saa koskaan olla seksiä
alle 16-vuotiaan lapsen kanssa.

Saman perheeseen kuuluvilla
vanhemmilla ei saa olla
seksiä lastensa kanssa,
eikä sisaruksilla saa olla
seksiä toistensa kanssa.

Nainen, sinun pitää tietää seksistä nämä asiat

Seksi on aina vapaaehtoista.
Sinulla on oikeus itse päättää,
haluatko seksiä vai et.

Sinulla on oikeus myös päättää,
millaiseen seksiin suostut.

Sinä saat lopettaa seksin,
jos sinua sattuu
tai seksi tuntuu pahalta.

Kun sanot ei,
toisen pitää kunnioittaa
sinun päätöstäsi.

Sinulla on oikeus
kieltäytyä seksistä
myös avioliitossa
ja seurustelusuhteessa.

**Jos joudut raiskauksen uhriksi,
toimi näin:**

Älä pese itseäsi
äläkä vaihda vaatteita.
Raiskaajasta jää jälkiä
sinuun ja vaatteisiin.
Ne ovat tärkeitä todisteita
poliisia varten.
Soita hätänumeroon 112.

Kerro, että sinut on raiskattu.
Saat ohjeita,
toimi niiden mukaan.
Jos menet ensin lääkäriin,
kerro selvästi,
että sinut on raiskattu.

Lääkäri tutkii sinut
ja ottaa näytteitä poliisia varten.

Voit ottaa mukaan ystävän
tai läheisen ihmisen,
kun menet poliisiin ja lääkärin luo.

**Jos joudut muun
fyysisen väkivallan uhriksi,
toimi näin:**

Mene heti lääkäriin,
vaikka vammat olisivat pieniä.
Lääkäri toteaa pienetkin
ruhjeet ja mustelmat.
Ne ovat tärkeitä todisteita
poliisia varten.

Kerro lääkärille,
kuka teki väkivaltaa
ja milloin se tapahtui.

Tee rikosilmoitus poliisille.

***Ota luotettava
henkilö tueksi,
kun menet
kertomaan
väkivallasta.***

**Älä jää yksin,
jos olet joutunut
väkivallan uhriksi.
Keskusteluapua voit
saada myös netistä ja
puhelinpalveluista.**

8. Älä jää yksin

**Älä jää yksin,
kun olet kokenut väkivaltaa**

Sinulla voi olla
monenlaisia ajatuksia
ja tunteita,
kun olet joutunut
väkivallan uhriksi.

Saatat miettiä,
uskotaanko sinua,
kun kerrot asiasta
muille ihmisille.

Voit ehkä pelätä,
mitä läheisesi ajattelevat.
Ehkä syytät itseäsi siitä,
mitä on tapahtunut.

Sinua voi hävettää,
ja voit pelästyä helposti
läheisiäkin ihmisiä.

Voit olla vihainen
väkivallan tekijälle
tai jopa itsellesi.

Mielialasi voi
vaihdella nopeasti.

Kaikki tällaiset tunteet
ja ajatukset ovat tavallisia,
kun on joutunut
väkivallan uhriksi.

Voi kestää kauan
ennen kuin toivot
väkivallan kokemuksesta.

On tärkeää, ettet jää yksin,
vaan puhut tapahtuneesta
läheistesi kanssa.

Voit ottaa yhteyttä terveyskeskukseen
tai sosiaalitoimistoon.
Niistä sinut ohjataan hoitoon.

Voit ottaa yhteyttä myös
erilaisiin netti- tai puhelinpalveluihin,
joista saa apua ja tukea.

Tukea ja apua

**Tässä on joitakin tahoja,
joiden puoleen voit kääntyä,
kun tarvitset tukea ja apua.**

Kriisipuhelin

Kriisipuheli päivystää
numerossa 010 195 202.
Voit soittaa sinne,
jos olet kohdannut
väkivaltaa tai sen uhkaa.

Alueelliset kriisikeskukset

Suomessa on
alueellisia kriisikeskuksia,
joihin voi mennä keskustelemaan.
Löydät lisätietoa netistä
www.mielenterveysseura.fi
Hae sanalla
”kriisikeskusverkosto”.

Naisten linja

Naisten linja on
neuvonta- ja tukipuhelin naisille,
jotka ovat kokeneet väkivaltaa.
Puhelinnumero on 0800 02 400.
Voit ottaa yhteyttä
myös sähköpostilla.

Vammaiset naiset voivat soittaa
myös omalle asiantuntijalle.
Löydät Naisten linjasta
lisätietoa netistä sivulla
www.naistenlinja.fi

Raiskauskriisikeskus Tukinainen

Tukinainen auttaa
seksuaalisen väkivallan uhreja.
Puhelinnumero on 0800 97899.
Löydät lisätietoa netistä
www.nettitukinainen.fi

Turvakodit

Voit mennä lähimpään turvakotiin,
jos lähisuhteessa on
väkivaltaa tai väkivallan uhka.

Voit myös soittaa turvakotiin
ja keskustella väkivallasta.
Löydät turvakodeista
lisätietoa netistä
[www.ensijaturvakotienliitto.fi/
liitto/haetko-apua/](http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/liitto/haetko-apua/)

Väkivallasta voit
myös keskustella netissä
www.turvakoti.net

Rikosuhripäivystys

Rikosuhripäivystys auttaa,
jos olet joutunut
rikoksen tai sen yrityksen uhriksi.
Puhelinnumero on 0203 16116.
Voit myös jättää netin kautta
yhteydenottopyynnön
osoitteessa
www.riku.fi

ereen ensi— ja turvakoti ry

Ensi— ja turvakoti

Pohdittavaa

Voit lukea tämän sivun
kaksi erimerkkiä ja pohtia,
mitä niissä kerrotaan.

Aino ja Risto ovat pari

Aino ja Risto asuvat asuntolassa
yhteisessä huoneessa.
He viihtyvät yhdessä.
Aino ja Risto kulkevat usein
käsi kädessä ja halailevat.
Suhde on kestänyt jo viisi vuotta.

He nukkuvat yhteisessä sängyssä.
Toisen lähellä on hyvä olla.
Aino ja Risto eivät halua seksiä,
toisen läheisyys riittää.
Seksistä on juteltu ohjaajien kanssa,
mutta Aino ja Risto eivät kaipaa seksiä.

Aino puhuu puhelimesta isänsä kanssa.
Aino sanoo, että
Risto on hänen rakas miehensä.
Isä sanoo: ”Ei Risto ole miehesi.
Eihän teillä ole edes seksiä.
Taitaa olla ihan kaveri vain.”
Aino suuttuu ja sulkee puhelimen.

Osaatko sanoa,
miksi Aino suuttui?
Onko Ainon isä oikeassa?
Onko parisuhteessa
pakko olla seksiä?

Minna pitää seksistä

Minna on 30 vuotias nainen.
Hän asuu itsenäisesti,
mutta ohjaaja käy
hänen luonaan kerran viikossa.
Tarvittaessa ohjaajalle voi myös soittaa.

Minna tykkää kovasti seksistä,
mutta ei kaipaa parisuhdetta.
Hänellä on ollut
monia seksikumppaneita,
sellaisia yhden yön juttuja.

Hän etsii seksikumppaneita
kapakoista viikonloppuisin.
Ohjaaja sanoo,
että Minna tekee väärin.
Hän sanoo, että seksiä saa olla
vain yhden kumppanin kanssa.

Eräänä viikonloppuna
Minna joutuu raiskauksen uhriksi.
Hän soittaa heti kotiin päästyään
ohjaajalle ja kertoo tapahtuneesta.
Ohjaaja sanoo
”Sinähän harrastat seksiä
kaikkien miesten kanssa,
ei sinua voi raiskata”.

Tekeekö ohjaaja oikein?
Voiko olla monta seksikumppania
ja silti joutua raiskauksen uhriksi?

Ohjaaja ei usko Minnaa.
Mitä Minna voi tehdä?
Keneen hän voi ottaa yhteyttä?

Lisää tietoa

Jos joudut rikoksen uhriksi

Jos joudut rikoksen uhriksi -esite kertoo,
mitä pitää tehdä, jos joutuu rikoksen uhriksi.
Löydät esitteen netistä sivulta
<http://oikeus.fi/ss/index/josjoudutrikoksenuhriksi.html>

Tietoa rikoksista ja rikoksien tutkimisesta
löydät netistä Poliisin sivulta
<http://poliisi.fi/>

Uskalla olla, uskalla puhua

Yleiskielellä julkaistu
Uskalla olla, uskalla puhua
– vammaisen nainen ja väkivalta opas on netissä sivulla
<http://www.julkari.fi/handle/10024/110395>

Mietitkö, kohtaanko väkivaltaa?
Voit käyttää tilanteen pohdintaan
itsearvointilomaketta,
joka on tehty vammaisille naisille.
Lomake on netissä Naistenlinjan sivulla
www.naistenlinja.fi/tietoa-vakivallasta/naisten-moninaisuus/vammaiset-naiset/

Seteken materiaalit

Seteke-projektissa on tehty materiaaleja
seksuaalisuudesta selkokielellä.
Seteken sivulta löydät myös asiaa
seksuaalisesta turvallisuudesta.
Seteken sivujen osoite on
www.seteke.fi

Seteken sivuilla on opas
nimeltä Oikeus seksuaalisuuteen
http://seteke.fi/pdf/Oikeus_seksuaalisuuteen.pdf

Seteken sivulla on myös
selkokieliset ohjeet
seksuaalista väkivaltaa kokeneen uhrin tukemiseen.
Ohjeet ovat pdf-muodossa sivulla
www.seteke.fi/pdf/Ohjeet_uhrille_ja_uhrin_tukemiseen.pdf

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

Tämän oppaan on julkaissut Kehitysvammaisten Tukiliitto ry.

Tukiliitossa on jäsenenä noin 180 yhdistystä,
ja niissä on noin 17 000 henkilöjäsentä.
Kehitysvammaisten ihmisten oma Me Itse -yhdistys
on osa Tukiliiton toimintaa.

Tukiliitossa me edistämme kehitysvammaisten ihmisten
osallisuutta kaikilla elämänalueilla,
kuten asumisessa, koulutuksessa, työelämässä ja vapaa-ajalla.
Me vaikutamme lainsäädäntöön, päättäjiin,
alan ammattilaisiin ja yleisiin asenteisiin.
Me neuvomme palveluihin ja tukeen liittyvissä oikeusasioissa.

Tukiliitossa me järjestämme tapaamisia, koulutuksia,
kursseja ja tapahtumia kehitysvammaisille ihmisille,
heidän läheisilleen ja alan toimijoille.
Me julkaisemme oppaita ja esitteitä.
Lisäksi kehitämme vapaaehtoistyötä ja vertaistoimintaa.
Järjestämme myös toimintavälinekoulutuksia
ja tarjoamme välineiden kokeilumahdollisuuksia yli diagnoosirajojen.

Jaamme osallisuutta tukevia apurahoja
yksittäisille kehitysvammaisille henkilöille ja ryhmille.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Numeromme on 0207 718 200 ja
sähköpostimme on toimisto@tukiliitto.fi
Kotisivumme osoite on www.tukiliitto.fi

**Yhdenvertaisuus ei ole maailmassa valmiina,
se vaatii tekoja. Kehitysvammaisten Tukiliitto
rakentaa kaikkien yhteistä maailmaa, jossa
jokainen kuuluu joukkoon.**

Jokaisella on oikeus turvalliseen elämään

Tämä on selkokielen opas kehitysvammaisille naisille. Opas kertoo väkivallasta, jota toinen ihminen tekee vammaiselle naiselle.

Vammainen nainen voi joutua väkivallan uhriksi monissa tilanteissa myös töissä ja kotona. Siksi opas kertoo myös vammaisten ihmisten työstä ja asumisesta.

Oppaan lopussa kerrotaan, mitä pitää tehdä, jos joutuu väkivallan uhriksi.

Kehitysvammaisten Tukiliitto ry
Pinninkatu 51
33100 Tampere
www.tukiliitto.fi

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ TUKEE TOIMINTAAMME
VEIKKAUKSEN TUOTOLLA

